

ločili za celotno transverzalo, potem bo vaša pot potekala mimo cerkve sv. Mandaljene na sedlu Počivalice (274 m), od koder boste potem dosegli vrh Sv. Nikole. Z daljšo varianto, ki vas bo vodila do Gredice, boste porabili tri do štiri ure hoda, vaša pot pa se bo končala v Osorju. Transverzalo lahko seveda začnete tudi obratno in jo končate v Nerezinah. V tem primeru bo vaša izhodiščna točka tamkajšnji avtokamp.

Najbolj radovedni se boste iz Gredice napotili do planinske kočice sv. Gaudenta, ki je bila nekoč italijanska vojaška postojanka, danes pa je nad njo prevzelo skrbništvo Planinsko društvo Osorščica iz Malega Lošinja. Ime Sv. Gaudent je kočica dobila po srednjeveškem škofu in svetniku, ki je po legendi živel v jami nedaleč od vrha Sv. Mikule. Potem ko se je nastanil v votlini, je z otoka pregnal vse strupene kače, tako da jih danes na otoku Lošinju ni več. Po legendi je umrl 1050. leta v Italiji, medtem ko naj bi njegov sarkofag morje vrglo na obalo v bližini Osorja.

Kočica nudi ležišča dvajsetim osebam ter hrano in

pijačo. Iz Gredice je do kočice vsega 15 do 20 minut hodá.

Tudi planinska transverzala je pod skrbništvom HPD Osorščica. Društvo je bilo ustanovljeno leta 1990, a tradicija sega že v davno leto 1886, ko je bilo ustanovljeno lošinjsko turistično društvo, katerega člani so prvi zgradili pot iz Nerezin do Sv. Mikule. Danes šteje društvo kar 150 članov in med njimi je celo veliko nemških turistov, ki pri vzdrževanju in obnovi planinske postojanke pomagajo na vse mogoče načine, tudi finančno.

Transverzala je opremljena s štirimi kontrolnimi točkami na gori in z dvema v Nerezinah in Osorju. Zraven spada še dnevnik poti, kontrolni kartonček ter po obhodu diploma in značka.

Ker so skrinjice s štampiljkami zaklenjene, se lahko zainteresenti obrnejo na sedež društva (tajnik **Bolto Gaberšek**, Ul. Bože Milanoviča 8, Lošinj), kjer dobe ključ, ki ga je potrebno potem vrniti.

Morje je morje, a planine so le planine!

BOHINJSKI KOT GA JE POPOLNOMA ZASVOJIL

PLANINSKI SPOMINI NA JUŠA KOZAKA

IGOR PREŠERN

Mnogi slovenski pisatelji in pesniki so v svojih delih občudovali in slavili lepote slovenskih hribov in gora – naj omenimo samo **Gregorčiča, Jurčiča, Levstika, Prešerna, Trdino** - in še marsikoga bi lahko dodali. Tudi pisatelj **Juš Kozak** je rad zahajal v naše gore, med njegovimi deli naj omenimo roman *Beli macesen*, v knjigi *Maske* pa zgodbo *Bohinjski pastoral*.

Pisatelj Juš Kozak je bil pred drugo svetovno vojno profesor zgodovine in zemljepisa na takratni I. državni realni gimnaziji v Vegovi ulici v Ljubljani. Bil je izvrsten predavatelj in zelo priljubljen med dijaki. Nekdanji Kozakov učenec **Fedor Bevc** je nanizal precej zanimivih zgodbic in anekdot o profesorju Kozaku, ki v najlepši luči prikazuje tega pisatelja, pedagoga in ljubitelja planin.

***

»Ko sem v gimnaziji na Vegovi dobil za razrednika Juša Kozaka, sem že vedel, da je velik ljubitelj gora,« je začel obujati spomine Fedor Bevc. »Že kmalu je začel zbirati točne podatke o svojih dijakih. Ko je prišel do mene, me je vprašal, odkod sem doma. Odrnil sem, da je kraj mojega rojstva Bohinj. Juš Kozak je takoj dodal, da je to izjemno lep del Slovenije. Od takrat me moj razrednik ni nikoli več klical po priimku, ampak samo – Bohinj,« je povedal Fedor Bevc.

***

V kraljevini Jugoslaviji je profesor Kozak veljal za »levičarja«. Zato je bil že leta 1941 za italijanskega okupatorja sumljiv. Tako so že spomladi leta 1942 Juša Kozaka med prvimi odpeljali v taborišče Gonars. Nekaj tednov pozneje se je v Gonarsu znašel tudi Fedor

Bevc. Ko je Kozak med novimi taboriščniki zagledal svojega dijaka Bevca, mu je takoj na ves glas zaklical: »O, glej ga, Bohinjca! Saj sem ves čas vedel, da si tudi ti na pravi strani!«

***

Juš Kozak, ki je stanoval v tako imenovani »rdeči hiši« ob Poljanski cesti, je šel večkrat na gimnazijo na Vegovi peš čez ljubljanski grad. Nekega dne je stopil v svoj razred in mirno dejal: »Ne bom več mogel na sprehod čez grad, saj izza vsakega grma slišim klic – Juš prmejduš. Po glasovih vem, da so to moji dijaki.« V razredu so se vsi začeli smejati, le profesor Kozak je ostal resen. Morda si je pred poukom privoščil majhno šalo, četudi na svoj račun.

***

V predvojni Jugoslaviji je bilo za dijake kajenje v šolah zelo strogo prepovedano, kršitelje je lahko doletela huda kazen. Toda nekateri dijaki se niso mogli upreti nikotinskim užitek in so ponavadi skrivaj kadili v zaklenjenih sanitarijah. Nekega dne je imel Juš Kozak med odmorom inspekcijski obhod po šolskih prostorih, ko je nad straniščem opazil dim. Seveda je takoj vedel, kaj se dogaja. Ravno tiste dni pa so v Vatikanu izbirali novega papeža. Kot je znano, po izboru papeža vzkliknejo po latinsko »habemus papam« (imamo papeža) in prižgejo kadilo. Zato je Juš Kozak glasno zaklical: »Habemus papam! Alo, kardinali ven!« Ko so kadilci zaslišali profesorjev glas, so precej poklapani prilezli iz sanitarij, saj so vedeli, da jih lahko čaka zelo stroga kazen. Toda profesor Kozak je imel za mladino veliko razumevanja in dogodek se je končal z resnim opozorilom mladoletnim kadilcem.

***

Pred zaključkom leta je profesor Kozak klical dijake in jim postavljaj različna vprašanja iz zemljepisja, da bi zaključil redovanje. Na vrsto je prišel tudi Fedor Bevc. Juš Kozak je nekaj časa razmišljal, potem pa dejal: »No, povej vse, kar veš o Alpah!« Toda dijak Bevc še ni spregovoril treh ali štirih stavkov, ko ga je profesor Kozak prekinil: »Ah, pustiva te Alpe! Ti si Bohinjec, morda veš o tem gorovju še več kot jaz. Morda bi me lahko še blamiral. Kar v klop pojdi! Dam ti štirico.«

***

Ko je pred drugo svetovno vojno angleški pisatelj **Herbert Wells** napisal znamenito Svetovno zgodovino, so to knjigo v kraljevini Jugoslaviji takoj dali na indeks in to sporočili po vsej državi. Nekega dne je profesor Kozak stopil v razred in dejal: »Po uradni dolžnosti vam moram povedati, da je Wellsova Svetovna zgodovina na indeksu, kar pomeni, da je ne smete brati.« »Takoj po končanem pouku smo to prepovedano knjigo skoraj vsi dijaki začeli iskati po knjigarnah in knjižnicah,« se je tega dogodka spomnil Fedor Bevc.

***

Med poukom zgodovine je nekega dne prišel na vrsto slavni kartaginski vojskovodja **Hanibal**, ki je z veliko vojsko – menda je štela dobrih 30 tisoč vojakov in še 23 slonov – prodiral čez Alpe v Italijo. Juš Kozak je omenjal različne variante Hanibalovega prehoda Alp, ki je že prišel v Padsko nižino. Po besedah profesorja Kozaka je v Rimu nastal preplah, saj so govorili o možnosti, da Hanibal osvoji tudi Rim. Svojo razlago je Juš Kozak zaključil z besedami: »Če je bil takrat v Rimu kakšen fantiček poreden in neubogljiv, je bilo dovolj, da je mama nanj zavpila: »Hanibal ante portas!«

(Po naše je to - Hanibal je pred vrati.) Po teh besedah je imel vsak porednež od strahu takoj polne hlače.«

***

Nekega dne je profesor Kozak peljal svoj razred na majniški izlet; za cilj so izbrali hrib Sv. Jošt nad Kranjem. Po dobri uri hoje se je Juš Kozak ustavil in poklical dijaka Bevca: »No, Bohinjec, ali kaj vohaš srnjaka, če je kje blizu? Ali celo jelena?« Ko je vprašani odgovoril, da nič ne voha, se je profesor Kozak malce namrdnil, zamahnil z roko in dejal: »No, če je tako, potem pa ta izlet ne bo nič posebnega.«

***

»Juša Kozaka je zlasti privlačil Bohinjski kot,« se je svojega profesorja spominjal Fedor Bevc. »Vem, da se je rad pogovarjal z ljudmi, zanimalo so ga stare šege in navade. Zlasti ob počitnicah je pogosto zahajal v Bohinj in prehodil precej gora, ki se dvigajo nad Bohinjem. Zanimalo ga je skoraj vse, kar so domačini počeli v tem koncu Slovenije, med drugim tudi pridelovanje znanega bohinjskega sira. Nekega dne mi je profesor Kozak celo dal nalogo, da sem pripravil kar tehtno predavanje o tem, kako v Bohinju pripravljajo sir in vse sem moral v razredu pred sošolci razložiti,« se spominja Fedor Bevc.

***

V predvojnih časih je tudi v bohinjskih vaseh skoraj povsod vladala velika revščina in mnogi so si pomagali, kakor so vedeli in znali. Nekateri so se odločili celo za divji lov, čeprav je bil zelo strogo prepovedan. »Ljudje so divje lovce imenovali po domače raubšici. Tudi to je zanimalo Juša Kozaka,« je pripovedoval Fedor Bevc.

Samo moj zakaj

Skorajda ni pisca v planinski literaturi, ki se ne bi spraševal, zakaj v hribe ali zakaj plezanje. Ta presneti zakaj – zdi se, kot da brez njega ne gre. Odgovorov najdemo v knjigah in člankih na kupe, pa še različni niso: osvajanje nekoristnega sveta, na goro zato, ker pač je, gora je športna arena, premaganje drugih, samega sebe, hoja po poti, ki pelje na drugo pot, vrnitev k naravi...

Ampak čisto zares meni noben od teh odgovorov ni pisan na kožo, če pa je med njimi zapisan tudi del moje resnice, to ni prijateljeva resnica. Kot ima vsak planinec za hojo svoje gojarje, ima prav tako svoj zakaj in svoj zato. Ne na nogah, ne v nahrbtniku, ampak v srcu in glavi. Če pa tam ni resnega hotenja, iskrene želje, lastnega zakaj, če gre na Triglav samo zato, ker se to za Slovenca spodobi, bo s hriba prišel s (krvavimi) žulji – ne samo na nogah, na duši bodo še dolgo brazgotine.

*In kakšen je ta moj 'zakaj v hribe'? Najlaže bi odgovoril z eno samo besedo: **iskanje**. Nekje sem prebral, da je iskanje hudo osebna in nič manj hudo samotna stvar. Zato ne bom razlagal, kaj iščem v*

mrazu, ledu, snegu, soncu ali dežju tam po neobljudenih grebenih. Ko me nehribovski znanci vprašajo 'Ali si kaj izgubil v Martuljskih gorah, da vedno rineš tja gor?', vedno odgovorim: 'Nič, našel pa veliko.' Prav nič naj jih ne briga, kakšna je ta nevidna vez med hribom in mano, kaj naju zbližuje; tak sem kot majhen otrok: to je čisto moje, ne dam nikomu! Čemu, kako naj to svoje iskanje, moj zakaj in zato razložim 'triglavanu', ki divja s štoparico v roki od koč do koč, ali 'homo transversalisu', ki po hribih ne išče drugega kot žige v skrinjicah? Prijatelji tega ne sprašujejo, oni vedo, čutijo, kakšen je moj odgovor.

Če grem v hribe takrat, ko iščem nekaj v sebi, kadar razkopavam svojo notranjost, grem rad sam. Ko pa sem srečen, pomirjen, če mi vremenska napoved zveni tako kot pojevo Kosmačeve besede 'Dan bo lep, svetel in zvoneč, kakor iz čistega srebra ulit', poiščem prijatelja in greva skupaj. Oba iščeva, skupaj in vsak zase. Na vrhu v popolnosti dojameva Mlakarjev 'dolce far niente', se zaveva, da ni sreča, kar ne mineva.

Vem, hribi so nepresahljiv izvir, moja iskanja potok; tekel bo, dokler bom trajal.

Lado Brišar

»Včasih me je celo vprašal, če dobro poznam kakšnega divjega lovca in če sploh vem, koliko takih lovcov je v Bohinju. Seveda točnih odgovorov nisem imel, vsem pa je bilo znano, da je ustreljeni gams v hudi revščini za več dni lahko lačno družino nasitil z mesom.«

Profesorja Kozaka pa je zanimal tudi resničen dogodek, ko je prišel v Bohinj kralj **Aleksander**, da bi

ustrelil gamsa. Vse je bilo dobro organizirano, celo gamsa so prignali tako blizu, da bi ga kralj lahko ustrelil. Tedaj pa je nenadoma počilo in tudi gams je v hipu izginil. In kaj se je zgodilo? Divji lovec je bil pač hitrejši od kralja, skriti raubšic si je bliskovito naložil plen na pleča in izginil. »Tistega raubšica niso nikoli izsledili,« je končal svoje spomine na Juša Kozaka njegov dijak Fedor Bevc.

KAKO JE PROFESOR DR. STANKO KLINAR PRIŠEL V SLOVENSKO LITERATURO*

PRVI TRIGLAV

IVAN SIVEC

Ivan Sivec, novinar po poklicu, sicer pa eden od najbolj prodajanih pisateljev v Sloveniji, saj so mu doslej izdali 22 knjig za odrasle in 12 za otroke, vse v dokaj velikih nakladah, ki so bile poleg vsega razprodane, kar priča o berljivosti njegovih del (in hkrati o okusu dela slovenskega bralskega občinstva), je za zbirko Sledi, ki jo izdaja ljubljanska Založba Mladinska knjiga, pred nekaj meseci ob svoji petdesetletnici napisal knjigo »Mojih prvih petdeset«, zbirko zgodbic, ki jih je imenoval humoreske, čeprav je večina prav resnih. Med njimi je najmanj ena taka, ki vsaj v naslovu močno diši po hribih – »Prvi Triglav«. Zaradi naslova in tudi zato, da pokažemo, kako znani planinec tudi lahko pride v slovensko leposlovje, to zgodbo z avtorjevim dovoljenjem ponatiskujemo. (Op. ur.)

***

Hribe mi je odkrila mama. Bila je nemirnega duha in ni dolgo zdržala na istem mestu. Tudi na domačiji ne. Ko so poleti skoraj vsi odhajali na morje, pri nas pa si razkošnega dopusta nismo mogli privoščiti, je vzela mene kot najmlajšega s seboj in hajdi v planine. Moji prvi hribi so bili zato Velika planina. Tedaj seveda ni bilo nikjer nobene žičnice, nobene skrajšane poti, nobene dovozne poti do planin.

»Na Veliko planino je zelo dolga pot,« mi je rekla, ko sva s kolesi pohitela proti Štahovici. »Ne vem, če boš zmoغل...«

»Povej mi eno stvar, ki je ne zmorem!« sem se postavil pred njo. »No, vidiš, ni je. Vse, kar sem začel, sem speljal do konca.«

Na Veliko planino sva jo potem mahnila peš čez Pasje peči. Mama je pri tem veselo prepevala:

»Na Vel'ko planino prav strma je pot, čez Pasje pečine jo maha en trot...« Meni pa se sploh ni zdelo, da bi bila trota midva.

V dobrih dveh urah se je pred nama razprostrla čudovita planjava z lesenimi kočami. Bog je vedel, da mora posebej zame ustvariti lep dan. Vsa planina se je bleščala v soncu, trava se je lesketala v jutranji rosi, vmes so se svetile lesene strehe hoč, v ozadju so pozvnanje krave z zvonci. Zdelo se mi je, kot bi stopil v raj.

»Mama, le zakaj mi nisi že prej povedala, da je v hribih tako lepo!« sem ji rahlo očital.

Spala sva pri planšarici Franci. Bila je nekaj posebnega. Njeni trije otroci so imeli vsak drugega očeta.

»Smola pač!« je skomignila ob tem. »Imam to smolo, da takoj zanosim, samo da moški sleče hlače.«

Veliko sproščenega smeha, dobre volje, prijaznosti in odprtosti me je vedno vlelo nazaj v planine. Hoja pa mi tako in tako ni delala nobenih težav. Ne navzgor ne navzdol. Zato sva na Veliko planino pozneje hodila s prijateljem Rajmundom sama, seveda pa sem tja gor peljal tudi svojo življenjsko izvoljenko. In kakšna sreča – kar se tega tiče, je sreča res izjemna – tudi njej so enako všeč prostrane planjave, neskončna tišina, odprta srca.

Ko sva hišo toliko dokončala, da je bila vseljiva in ko sta otroka toliko zrasla, da sta bila lahko sama doma, sva začela spet redno hoditi v hribe. Vsako soboto vsaj do sv. Primoža nad Kamnikom, vsako poletno nedeljo na drugo planinsko točko, vmes pa na pohode s prijatelji, s planinskim društvom Kumarce Eta in s komerkoli, ki ima rad hribe.

Ko sva hodila po Triglavskem pogorju, sem se kar naprej srečeval z imenom **Jakob Aljaž**. To kočjo je postavil Jakob Aljaž... To je Aljažev dom... Tu je hodil pred stotimi leti Jakob Aljaž... Pred prihodom Jakoba Aljaža v Mojstrano so bile naše planine na naših tleh v nemških rokah, pod Triglavom pa sta stali samo dve nemški koči...

»Nemogoče!« sem ponorel že pri vojaki. Eden od inženirjev, žurerjev, je bil namreč doma z Dovjega pri Mojstrani. »Le kako morete biti tako zaspani, da Aljaža ne predstavite slovenski javnosti v taki luči, kot je treba!«

»Ga daj pa ti!« mi je odsekano svetoval Srečo.

»Jaz ga ne morem, nisem domačin.«

»Hribe in Aljaža pa imaš rad...«

Po vojaščini sem Sreča ničkolikokrat obiskal. Pripetilo se je celo, da sem bil kot fant v družini dovških fantov, ko so postavili prežo domačemu dekletu. Bil sem med najbolj glasnimi. In med najbolj aktivnimi, ko smo prežo pošiljali po grlu. Ves čas pa sem stikal tudi za Aljažem. Ko je bilo treba poleti pripraviti reportažo o planinstvu, sem se, seveda, odpravil po Aljaževih poteh.

Imel sem tudi veliko srečo. Na Dovjem sem srečal župnika **Franceta Urbanijo**, nadaljevalca Aljaževga dela.

* Nadnaslov temu prispevku smo dali v uredništvu Planinskega vestnika.